

JANINA GAWRYSIAKOWA, STANISŁAW LITAK

**SPISY LUDNOŚCI I BENEFICJÓW DIECEZJI WILEŃSKIEJ
Z DRUGIEJ POŁOWY XVIII WIEKU**

Wielkie Księstwo Litewskie (WKL), będące częścią Rzeczypospolitej, to typowy teren pogranicza, bardzo interesujący z punktu widzenia badań historycznych. W okresie przedrozbiorowym WKL dzieliło się na osiem województw: wileńskie, trockie, połockie, nowogródzkie, witebskie, brzesko-litewskie, mściławskie i mińskie oraz Księstwo Żmudzkie¹. Liczyło około 300 tys. km², czyli 41% terytorium (ok. 733 tys. km²) państwa polsko-litewskiego². Na jego ziemiach leżały łacińskie diecezje: wileńska, żmudzka i smoleńska oraz częściowo łucka³. Trzy pierwsze należały do metropolii gnieźnieńskiej, a przynależność metropolitalna diecezji łuckiej była w XVIII w. sporna. Formalnie należała ona do metropolii lwowskiej, ale biskupi łuccy deklarowali związek z prowincją kościelną gnieźnieńską⁴. Powtarzające się już od XV w. próby utworzenia metropolii wileńskiej doczekały się realizacji dopiero w 1925 r.⁵

W WKL występowały również diecezje unickie obrządku greckiego: w całości archidiecezja połocka oraz częściowo metropolitalna eparchia kijowska z siedzibą w Wilnie, jak również diecezje: włodzimiersko-brzeska i pińskoturowska. Ponadto na ziemiach WKL leżało jedyne w Rzeczypospolitej przed pierwszym rozbiorem prawosławne biskupstwo z siedzibą w Mohylewie⁶.

¹ Z. Głogier, *Geografia historyczna ziem dawnej Polski*, wyd. 2, Kraków 1903, s. 271-318 i J. Babirecki, *Polska w roku 1771* (Mapa), Wiedeń (brak r. wyd.).

² Wielkość powierzchni Wielkiego Księstwa Litewskiego przyjęto za: J. Morzy, *Kryzys demograficzny na Litwie i Białorusi w II połowie XVII wieku*, Poznań 1965, s. 4; por. W. Müller, *Zakony w diecezjach i województwach*, w: *Zakony męskie w Polsce w 1772 roku*, red. L. Bieńkowski, J. Kłoczowski, Z. Sułowski, Lublin 1972, s. 76 oraz H. Rutkowski, *Terytorium*, w: *Encyklopedia historii gospodarczej do 1945 roku*, Warszawa 1981, s. 400.

³ S. Litak, *Kościół taciński w Polsce około 1772 roku. Mapa – Komentarz – Indeks*, Rzym, Lublin 1991, s. 16-25, mapa.

⁴ L. Królik, *Organizacja diecezji łuckiej i brzeskiej od XVI do XVIII wieku*, Lublin 1983, s. 116-120.

⁵ K. Misius, R. Šinkūnas, *Lietuvos katalikų bažnyčios (Żynynas)*, Vilnius 1993, s. 22.

⁶ W. Kołbuk, *Kościół wschodnie na ziemiach dawnej Rzeczypospolitej 1772-1914*, Lublin 1992, s. 54-59.

Po okresie klęsk i wyludnienia w drugiej połowie XVII i w początkach XVIII w. nastąpił szybki wzrost ludności WKL. Jak stwierdza J. Morzy⁷ w końcu XVIII w. ludność na Białorusi i Litwie „dochodziła do 5 milionów”, czyli „na 1 km² przypadało ponad 16 osób”. W tym czasie gęstość zaludnienia w Rzeczypospolitej wynosiła 17, a na ziemiach etnicznie polskich 27 osób na km²⁸.

Większość mieszkańców WKL stanowili katolicy obrządku łacińskiego i greckiego. Skład etniczny i wyznaniowy WKL nie jest jednak dokładnie znany. Na złożoność stosunków wyznaniowych i w pewnym sensie etnicznych w WKL zwracali uwagę biskupi wileńscy w relacjach o stanie diecezji do Rzymu oraz na synodach w XVIII w. Określenia ilościowe poszczególnych grup ludności są jednak w nich tak niedokładne i ogólnikowe, że trudno na ich podstawie wyrobić sobie zdanie o ich rzeczywistej liczebności⁹. Bardziej konkretne, choć również bardzo niedokładne dane dotyczące innowierców w diecezji wileńskiej podaje biskup (1730-1762) Michał Jan Zienkowicz w relacji z 1746 r.¹⁰. Jest jednak rzeczą interesującą, że mimo odbytego synodu w 1744 r.¹¹, a więc nawiązania bezpośredniego kontaktu z całym duchowieństwem diecezji, oraz mimo określenia na tymże synodzie granic poszczególnych parafii, biskup słabo orientował się w sytuacji wyznaniowej swej rozległej (ok. 226 tys. km²) diecezji.

Obszerniejsze informacje odnoszące się do liczby ludności diecezji wileńskiej pochodzą dopiero z czasów biskupa Ignacego Jakuba Massalskiego (1762-1794). Massalski, wybitny przedstawiciel Oświecenia, fizjokrata, stosował już wzorem innych biskupów polskich (jak zwłaszcza biskup płocki (1773-1784), prymas (1784-1794) i administrator diecezji krakowskiej (1782-1794), brat króla, Michał Jerzy Poniatowski) bardziej nowoczesne metody rządzenia diecezją. Poprzez szczegółowe wizytacje, spisy parafii i kościołów, opisy dochodów i obciążeń beneficjów, różne statystyki ludnościowe, jak np. *Raporty roczne*, czyli statystyki ludnościowe poszczególnych dekanatów¹², dążył on do dokładniejszego rozpoznania stosunków panujących w jego diecezji.

⁷ Morzy, dz. cyt., s. 106-116, 132-138, 152-156.

⁸ Tamże, s. 216.

⁹ *Relationes status dioecesium in Magno Ducatu Lithuaniae*, t. 1. *Dioceses Vilmensis et Samogitiae*, pluribus adlaborantibus in unum ereditavit P. Rabikauskas, Romae 1971, s. 112-199.

¹⁰ Tamże, s. 161.

¹¹ *Synodus dioecisana Vilmensis ab [...] Michaele Joanne Zienkowitz [...] episcopo Vilmensi in ecclesia cathedrali sua, anno Domini MDCCXLIV diebus 10, 11, 13 mensis Februarii celebrata*, Wilno 1744, s. 3-5, 37-152.

¹² Archiwum Państwowe w Wilnie (dalej: APW), Fond 694, op. 1. 59; Fond 604, op. 1. 13468. „Rapport” dekanatu Knyszyn z 1788 r. znajduje się w Bibliotece Litewskiej Akademii Nauk w Wilnie i został opublikowany przez T. K r a h e l a, *Statystyka ludności dekanatu knyszynskiego*

Massalski nie utrzymywał tak ścisłych kontaktów z Rzymem, jak jego poprzednik biskup M. J. Zienkowicz, który w ciągu 32 lat swoich rządów diecezją wysłał aż 6 relacji do Watykanu (1733, 1741, 1746, 1749, 1754, 1759). Jak dotychczas odnaleziono tylko jedną relację Massalskiego, datowaną na 27 marca 1767 r.¹³, która jednak, poza wzmianką o szkodliwości innowierców dla Rzeczypospolitej, nie podaje żadnych danych dotyczących ludności. Ale w latach 1773-1774 Massalski wysłał do Nuncjatury Warszawskiej kilka różnych spisów parafii i ludności diecezji wileńskiej¹⁴. Dwa z nich publikujemy poniżej.

Pierwszy to sporządzony w formie tabeli *Summariusz* innowierców tej diecezji datowany na 18 kwietnia 1773 r., lecz wykonany według stanu z 1768 r.¹⁵. Znajduje się on w Archiwum Nuncjatury Warszawskiej, stanowiącym osobny zespół akt w Archiwum Watykańskim. *Summariusz* zawiera statystykę innowierców w dekanatach. Brak w nim jednak liczb innowierców dla tej części diecezji wileńskiej, która odpadła w czasie pierwszego rozbioru do Rosji (dek. orszański oraz części dekanatów: Bobrujsk, Braśław, Połock i Witebsk). Według *Summariusza* w 1768 r. na terenie diecezji wileńskiej pozostającym w granicach Rzeczypospolitej z 1773 r. było: 1388 dyzunitów, 3966 wyznawców kalwinizmu, 3828 luteran, 1950 Tatarów, czyli wyznawców Islamu, 721 karaimów, 81 bohomołów i 103 filipowców. Łącznie w diecezji tej doliczono się 12037 innowierców oprócz Żydów, których pominięto.

Z tytułu *Summariusza* wynika, że został on sporządzony na podstawie bliżej nieznannej lustracji innowierców przeprowadzonej w 1768 r., przypuszczalnie w związku z kontrowersyjną sprawą równouprawnienia dysydentów w Polsce w latach 1764-1768¹⁶. Można przyjąć, że jego powstanie pozostaje

---

z roku 1788, „Studia Podlaskie”, 1 (1990) s. 218-220. W sumie znamy 29 tego rodzaju „Rapportów” z lat 1783-1790 dla 20 na 26 dekanatów diecezji wileńskiej: Bobrujsk – 1788, Braśław – 1783, Grodno – 1781, Knyszyn – 1783, 1788, Kowno – 1781, Kupiszki – 1783, 1786, 1788, Mińsk – 1788, Nowogródek – 1784, 1788, Olwita – 1786, Orsza – 1788, Oszmiana – 1784, Połock – 1788, Radoszkowice – 1781, 1788, Różana – 1783, Siemno – 1786, Słonim – 1788, Świr – 1783, 1784, Troki – 1784, Wilno – 1781, 1784, 1790, Witebsk – 1788.

¹³ *Relationes*, s. 214.

¹⁴ Por. S. Litak, *Struktura terytorialna Kościoła łacińskiego w Polsce w 1772 roku*, Lublin 1980, s. 63.

¹⁵ Archiwum Watykańskie, Archivio della Nunziatura di Varsavia (dalej: ANV), t. 143, k. 5-5v. *Summariusz* został już wydany: S. Litak, *Statystyka innowierców na Litwie z XVIII wieku*, „Roczniki Humanistyczne”, 25 (1987) s. 297-303. Tu wydajemy go ponownie, ponieważ stanowi on pewną całość wraz z publikowanym niżej *Status ecclesiarum et beneficiorum*.

¹⁶ T. Korzon, *Wewnętrzne dzieje Polski za panowania Stanisława Augusta (1764-1794)*, t. 1. Kraków 1897, s. 184-191; J. Michalski, *Sprawa dysydencka a zagadnienia gospodarcze w opinii publicznej w pierwszych latach panowania Stanisława Augusta*, „Przegląd Historyczny”, 40 (1949) [wyd. 1950] s. 156-157; tenże, *Problematyka aliansu polsko-rosyjskiego w czasach Stanisława Augusta. Lata 1764-1766*, „Przegląd Historyczny”, 75 (1984) z. 4, s. 695, 701, 704, 708, 711-717.

w jakimś związku z *Katalogiem wszystkich parafii i osób diecezji*, wykonanym w 1768 r. na skutek zarządzenia wileńskiego oficjalatu generalnego z 1767 r. Fragment tego *Katalogu* dla części dekanatu Kowno, sporządzony przez dziekana kowieńskiego Franciszka Frąckiewicza, odnaleźliśmy w Archiwum Państwowym w Wilnie¹⁷. Jest on zatytułowany *Catalogus omnium parochiarum et in illis cuiusque status et conditionis reperibilium personarum decanatus Caunensis ad normam processus anno Domini 1767 ab officio generali Vilnensi emanati per me Franciscum Frąckiewicz praepositum et decanum Caunensem breviter descriptus anno Domini 1768*. Opis każdej parafii w *Katalogu* składa się z dwóch części: krótkiej informacji na temat kościołów filialnych i świątyn innowierców występujących w danej parafii oraz tabeli ludnościowej (Tabella parochiae [...] lub Tabella personarum parochiae [...]). Tego rodzaju opisy znane są dla poniższych parafii dekanatu kowieńskiego: Bopty, Giegużyn, Jezno, Kormiałów, Kowno, Poporcie, Preny, Rumszyszki, Skorule, Stokliszki, Wendziagoła, Wysoki Dwór, Żośle i Żyzmory. Nie wypełnione tabele (oprócz nagłówka) występują również dla parafii: Dorsuniszki, Kietowiszki, Sumiliszki i Użugość. Wymienione tabele zostały jednak sporządzone według innego wzoru niż *Summariusz*. Obejmują one nie tylko samych innowierców, lecz całą ludność poszczególnych parafii według jej przynależności stanowej i wyznaniowej oraz płci i grup wiekowych. Występujące w *Katalogu* tabele ludnościowe posiadają następujące rubryki:

Nobiles: viri – faeminae;

Adolescentes nobilium: viri – faeminae;

Cives: viri – faeminae;

Adolescentes civium: viri – faeminae;

Coloni: viri – faeminae;

Adolescentes colonorum: viri – faeminae;

Rustici: viri – faeminae;

Adolescentes rusticorum: viri – faeminae;

Lutherani: viri – faeminae;

Adolescentes lutheranorum: viri – faeminae;

Scytae [lub Tartari]: viri -faeminae;

Adolescentes Scytarum: viri – faeminae;

Judaei: viri – faeminae;

Adolescentes Judaeorum: viri – faeminae.

Formularz ten zmieniał się nieznacznie w zależności od tego, czy dana grupa ludności występowała w konkretnej parafii, czy też nie. W wypadku niektórych parafii brak np. luteran, Tatarów i Żydów.

Dane liczbowe *Katalogu* odbiegają jednak od danych z *Summariusza*. Tak np. według *Summariusza* w całym dekanacie kowieńskim było tylko 31 Tata-

¹⁷ APW, Fond. 694, op. 1. 3381.

rów. Tymczasem według *Katalogu* było ich znacznie więcej. Tylko w parafii Kowno było ich razem z dziećmi 76. Według zaś *Rapportu* dziekańskiego z 1781 r. w dekanacie tym było 188 głów tatarskich¹⁸. *Summariusz* nie wymienia w ogóle bohomołów w dekanacie kowieńskim. W *Katalogu* występują oni w parafii Kormiałów (4 mężczyzn i 3 kobiety oraz troje dzieci: 2 chłopców i 1 dziewczyna). Różnice te są trudne do wyjaśnienia. Niewątpliwie świadczą o mniejszej dokładności *Summariusza*. Sprawa wzajemnych relacji *Summariusza* i *Katalogu* wymaga dalszych badań. Weryfikacji wymagają liczby innowierców podane w *Summariuszu*, które, jak się wydaje, są mocno zaniżone¹⁹.

Drugim publikowanym tu źródłem jest tabelaryczny spis kościołów, beneficjów i ludności diecezji wileńskiej z 1774 r. Spośród spisów wysłanych do Nuncjatury Warszawskiej przez biskupa Massalskiego jest on najważniejszy. Zasluguje więc na szczególną uwagę. Spis ten nie posiada daty dziennej. Występuje w tym samym tomie Archiwum Nuncjatury Warszawskiej²⁰ co i *Summariusz*.

Sporządzony został również w formie tabeli zawierającej następujące rubryki: *Ecclesiae parochiales, filiales, praepositurae hospitales, altariae; Decanatus; Jus patronatus; Obligationes: in septimanum, in annum; Ecclesia: an murata, an lignea; Dos et census annus: subditi, floreni; Distat a Vilna miliarum* oraz dodatkowo (na części kart) jedna lub dwie rubryki nie zatytułowane. W pierwszą z nich wpisywano przy niektórych parafiach położonych na ziemiach przypadłych Rosji po pierwszym rozbiórze informację: „za kordonem”. Drugą, jeśli występowała na danej karcie, zawsze pozostawiano niewypełnioną. Innym nieco formularzem posłużono się przy opisie katedry wileńskiej. Rubryka: „*Distat a Vilna*” nie miała tu sensu, więc ją opuszczono. Pominięto także rubrykę: „*Decanatus*”, zmieniono tytuł rubryki pierwszej: zamiast „*Ecclesiae parochiales [...]*” dano zgodnie z treścią tabeli dotyczącej beneficjów katedralnych: „*Praepositurae, altariae, mansionariae*”. Na k. 13 przy opisie prepozytur i kapelanii (*Praepositurae, capellaniae*) dodano, zdaje się pomyłkowo, obok rubryki: „*Jus patronatus*” dodatkowo rubrykę: „*Jus collationis*”. Wreszcie na k. 13v-14, obok rubryki: „*Jus patronatus seu collationis*”, wprowadzono nową – „*Possesiones moderni*” opisywanych beneficjów: altarii i prepozytur, w której podano nazwiska duchownych trzymających te beneficja. Sam opis diecezji (bez katedry) sporządzony został według dwóch formu-

¹⁸ Tamże, Fond 694, op. 1. 59, k. 13.

¹⁹ Por. Litak, *Statystyka*, s. 302.

²⁰ *Status ecclesiarum et beneficiorum almae dioeceseos Vlnensis summariam notitiam complectens sub [...] regimine [...] Ignatii Jacobi ducis Massalski episcopi Vlnensis (...) ad seriem et ordinem redactus anno 1774*, ANV, t. 143, k. 6-15; B. Kumor, *Ze statystyki ludności na Litwie w II połowie XVIII w.*, [diecezje żmudzka i wileńska] „Przeszłość Demograficzna Polski” (dalej PDP), 8 (1975) s. 62 niesłusznie spis ten nazywa relacją.

larzy minimalnie między sobą różniących się. Na k. 6-13, w rubryce: „Ius patronatus” odnotowano również kościoły pozostające w rękach zakonów, a od karty 14 v., czyli po opisie beneficjów katedry, obok rubryki: „Ius patronatus” dodano nową rubrykę „Sub regimine religiosorum”, w której wpisywano przy niektórych kościołach uwagi, że pozostawały one pod zarządem zakonów (kościóły te występują na k. 6-13, jak już wiemy, w rubryce: „Ius patronatus”). Te drobne różnice formularzowe mogą przemawiać za tym, że *Status ecclesiarum* powstał jakby w trzech lub czterech etapach czasowych lub też został wykonany przez trzech autorów i później przepisany na czysto jedną ręką.

Na karcie 16 wymienionego tomu znajduje się „Podsumowanie generalne” (*Computum generale totius dioecesis Vlnensis*)²¹, które jak gdyby spełnia funkcję podsumowania danych *Status ecclesiarum*. Podobne podsumowania, ale już tylko niektórych elementów występujących w *Status ecclesiarum* znajdujemy jeszcze w dwóch miejscach wymienionego tomu, mianowicie na k. 4, zatytułowane: *In dioecesi Vlnensi*²²; poprzedza ono w księdze „Summariusz innowierców” oraz na k. 19 (bez tytułu, zaczynające się od słów: *Vilnen[sis]. Numerus animarum*)²³, po wykazach i statystykach kościołów, beneficjów i ludności diecezji wileńskiej. Podane w nich liczby nie są jednak ze sobą zgodne. Spróbujmy bliżej im się przyjrzeć.

Najobszerniejsze podsumowanie generalne (k. 16) jest podzielone na 3 części. W pierwszej podane są liczby beneficjów według ich rodzajów, w drugiej – prawo patronatu, a w trzeciej – liczby kościołów drewnianych i murowanych, mszy św. odprawionych w ciągu roku, liczby dotyczące dochodów oraz liczby ludności. Na końcu podano liczbę parafii, które znalazły się po pierwszym rozbiórze pod panowaniem rosyjskim. *Computum generale* nie jest jednak podsumowaniem danych *Status ecclesiarum*, jakkolwiek umieszczone zostało w księdze bezpośrednio po nim. Przemawia za tym występowanie w nim niektórych danych, różnych od danych tabeli *Status ecclesiarum*. W *Computum generale* prawo patronatu w stosunku do beneficjów występuje rozbite na rodzaje, jakby było wynikiem podliczenia oddzielnych rubryk. W *Status* wszystkie jego rodzaje oraz parafie pozostające pod zarządem zakonów występują w jednej rubryce. Tylko wyjątkowo na k. 14v-15 wyodrębnione zostały, jak już wiemy, w osobną rubrykę kościoły „sub regimine religiosorum”. Zobowiązania mszalne (obligationes) podane są w *Status* jako zobowiązania dwojakiego rodzaju: tygodniowe (994) i roczne (2769). Natomiast w *Computum* zamiast tego podano ogólną liczbę mszy św. (67 698) odprawionych

²¹ ANV, t. 143, k. 16.

²² Tamże, k. 4.

²³ Tamże, k. 19.

w diecezji w ciągu roku. W *Computum* podano liczbę 39 beneficjów (parafii), które znalazły się w wyniku pierwszego rozbioru pod panowaniem rosyjskim, a w *Status* parafii tych można się doliczyć 46 oraz altarię w Witebsku, spośród których tylko część została zaopatrzona uwagą, że znajduje się „za kordonem granicznym”. Tę ostatnią liczbę w zasadzie potwierdza osobny wykaz beneficjów i ludności (*Beneficia curata ex antiquo ad dioecesim Vilnensem spectantia*²⁴ diecezji wileńskiej, znajdujących się po 1772 r. pod panowaniem rosyjskim. W wykazie tym występuje ponadto kościół filialny w Faszczówce, ale brak parafii Radoml i Ražno (obie w dek. Orsza) oraz altarii w Witebsku.

Liczba ludności uzyskana przez nas z podliczenia *Status* również nie zgadza się z *Computum generale*, ani z pozostałymi dwoma jej podliczeniami. Według naszych obliczeń na podstawie *Status* diecezja wileńska liczyła ok. 1774 r. 708 685 osób zdolnych do sakramentów wielkanocnych. Tymczasem *Computum generale* podaje 726 809 osób. Różnica wynosi więc 18 124 osób. Natomiast podsumowanie zatytułowane: *In dioecesi Vilnensi* podaje tylko – 624 583 osób. Wydaje się jednak, że różnica ta między *Status* a *Computum* przedstawiałaby się zupełnie inaczej, gdyby uwzględnić 18 parafii i kościołów filialnych, przy których w *Status* nie podano liczby ludności. Nie wiadomo ile było w nich zdolnych do przyjmowania sakramentów wielkanocnych. Gdyby przyjąć, że średnio na jedną parafię, lub filię z okręgiem, przypadało w *Status* ok. 1750 osób (404 parafie i filie, do których podano w *Status* liczbę ludności dorosłej na 708 685 „capaces sacramentorum”), to do liczby 708 685 należałoby dodać 31 500, czyli diecezja wileńska liczyłaby w 1774 r. ok. 740 185 osób zdolnych do sakramentów wielkanocnych, a więc więcej o 13 376 niż podaje *Computum generale*. Żadna z tych liczb nie jest jednak w pełni wiarygodna.

Najbardziej wyczerpujące rozliczenie liczby ludności diecezji wileńskiej podaje wspomniane podsumowanie występujące na k. 4 zaczynające się od słów: *Vilnen[sis]. Numerus animarum*, według którego ogólna liczba *capaces* tej diecezji wynosiła 727 815 (właściwie 728 715). Składało się na nią 678 434 osób w granicach Rzeczypospolitej po pierwszym rozbiorze i 49 381 (mylna liczba wzięta z zestawienia: *Beneficia curata* – powinno być 50 281), w rzeczywistości 50 281 na terenach zabranych przez Rosję po pierwszym rozbiorze. Obliczając ludność diecezji wileńskiej w granicach Rzeczypospolitej, do wspomnianej liczby 678 434 osób zdolnych do sakramentów wielkanocnych, w rozliczeniu tym sztucznie dodano 12 037 innowierców występujących w omówionym *Summariuszu* i w ten sposób uzyskano liczbę 690 471 osób w diecezji wileńskiej w granicach Rzeczypospolitej po pierwszym rozbiorze. Błąd w powyższym obliczeniu tkwi w tym, że do liczby zdolnych do sakramentów, a więc tylko do osób dorosłych, doliczono teoretycznie wszystkich innowierców

²⁴ Tamże, t. 136, k. 213. Spis ten wydał M. Lorent, *Kościół katolicki a Katarzyna II (1772-1784)*, Kraków 1910, s. 200-201.

(oprócz Żydów, których, jak wiemy, *Summariusz* nie uwzględnia). Ale liczba „capaces” byłaby zbliżona do liczby z *Computus* i prawdopodobnie do liczby ze *Status*, gdyby do niej doliczyć liczbę zdolnych do sakramentów wielkanocnych w owych 18 parafiach i okręgach związanych z kościołami filialnymi.

W wymienionych wykazach i statystykach istnieją też różnice, jeśli chodzi o ogólną liczbę parafii w diecezji wileńskiej łącznie z jej częścią pozostającą pod panowaniem rosyjskim. Według *Status* było w niej 412 parafii i 14 kościołów filialnych, a według statystyki w *Computum* było ich odpowiednio 419 i 89. Natomiast w statystyce: *In dioecesi Vlnensi* było w całej diecezji tylko 391 parafii. W rzeczywistości ok. 1772 r. było w diecezji wileńskiej najprawdopodobniej co najmniej 429 kościołów parafialnych oraz ok. 192 kościoły filialne i kaplice publiczne, licząc także pomocnicze kościoły w miastach, ale pomijając kaplice prywatne²⁵.

Duże różnice występują w liczbach altarii. Według *Computum* było ich 153, a według *Status* tylko 49. Po prostu w *Status* nie zostały wszystkie uwzględnione. Podobnie rzecz ma się z prawem patronatu. Według *Computum* beneficjów (nie tylko parafialnych) patronatu królewskiego było 108, biskupiego – 102, szlacheckiego – aż 247, wolnego – 47 oraz 82 beneficja obsadzone przez zakony. W sumie więc było 590 beneficjów. Zupełnie inna statystyka występuje w *Status*, gdzie prawo patronatu podano tylko w stosunku do 348 beneficjów, z których 108 było patronatu królewskiego, 45 – biskupiego oraz 195 – szlacheckiego (*laicalis*). Różnice te mogą wynikać przede wszystkim z tego, że w *Computum* podano prawo patronatu wszystkich beneficjów, a w *Status* zasadniczo tylko beneficjów parafialnych. Tymczasem według szczegółowych badań samych kościołów parafialnych i niektórych filialnych było ok. 1772 r.: patronatu królewskiego 107, duchownego (nie tylko biskupiego) – 144 i szlacheckiego – 167²⁶. Bardziej zgodna w ujęciu procentowym jest statystyka rodzajów budownictwa sakralnego (kościóły murowane i drewniane). Spośród 512 kościołów (chodzi tu również zapewne i o niektóre kościoły filialne) występujących w statystyce *Computum* – 402 (79%) było drewnianych, a tylko 110 (21%) murowanych. Podczas gdy według *Status* na 419 (liczba niezgodna z ogólną liczbą parafii w tymże *Status*, lecz zgodna z liczbą parafii w *Computum*) – drewnianych było 323 (77%), a murowanych – 96 (23%).

Spore różnice zauważa się także w liczbach poddanych plebańskich (*Computum* – 9651, *Status* – 9178) i szacunkach dochodów w pieniądzu (*Computum* – 622 041, *Status* – 571 738).

W aktach Nuncjatury Warszawskiej znajdują się jeszcze 3 fragmentaryczne statystyki dotyczące tylko niektórych części lub niektórych spraw diecezji

²⁵ S. Litak, *Kościół łaciński w Rzeczypospolitej około 1772 roku. Struktury administracyjne*, Lublin 1996, s. 124.

²⁶ Tamże, s. 80.

wileńskiej. Są to: 1) wspomniany już, wydany przez M. Loreta w 1910 r., spis beneficjów duszpasterskich (*Beneficia curata*) na terenach zabranych przez Rosję po pierwszym rozbiorze, który, jak na to wskazują różnice w liczbach osób przystępujących do sakramentów wielkanocnych (zob. przypisy do *Status ecclesiarum*), ma wspólne źródło ze *Status ecclesiarum*; 2) Wykaz parafii i filii oraz liczb ludności zdolnej do sakramentów wielkanocnych w województwie trockim²⁷, który, jak się wydaje, jest wyciągiem ze *Status ecclesiarum* (całkowita zgodność liczb „capaces sacramentorum” ze *Status ecclesiarum*); 3) cztery wykazy bez ogólnego tytułu²⁸ (stanowiące jednak pewną całość obejmującą obszar diecezji wileńskiej) zestawiające poddanych plebańskich oraz innych kościelnych, jak również szacunki dochodów podane we florenach, sporządzone po pierwszym rozbiorze. Zawiera on: *Parochiae Vilnenses in Podlachia Regni Poloniae* (21 parafii wraz z dopisanymi); *Parochiae etc. Vilnenses in ditione Rossica ab anno 1774* (39 parafii plus dopisany kościół szpitalny bez podania, w której miejscowości oraz bez liczby poddanych i florenów); *Parochiae Vilnenses in patronatu regularium ab iisdem possessae* (21); *Parochiae et filiae, hospitaliaria, altariae actu Vilnenses* (328 plus 2 dopisane), czyli alfabetyczny spis wymienionych w tytule instytucji-beneficjów. Wykazy te, podobnie jak *Beneficia curata*, zostały sporządzone na podstawie tych samych źródeł co i *Status ecclesiarum*.

Ogólnie powyższe wykazy poddanych i szacunków dochodów z beneficjów zawierają 412 beneficjów parafialnych i innych, w których według oryginalnego podliczenia było 8446 poddanych i, które dysponowały uposażeniem oszacowanym na 498 071 florenów. Jest interesujące, że liczba beneficjów parafialnych i innych w tychże spisach pokrywa się z liczbą parafii w *Status* (412). Liczby poddanych w omawianych spisach oraz suma florenów znacznie jednak odbiegają od tychże sum występujących w *Status*.

Tak więc z powyższego wynika, że przedstawione wykazy i dane statystyczne z czasów biskupstwa I. J. Massalskiego są obciążone różnymi błędami. Najważniejszy z tych wykazów, który należałoby brać pod uwagę w próbach obliczenia liczby ludności diecezji wileńskiej około pierwszego rozbioru jest jednak *Status ecclesiarum et beneficiorum* z 1774 r. Spis ten powinien stać się przedmiotem dokładniejszych studiów uwzględniających inne zachowane materiały demograficzne z drugiej połowy XVIII w., a zwłaszcza wspomniane *Raporty* dziekanów z lat osiemdziesiątych i dziewięćdziesiątych XVIII w.²⁹

Poniższe wykazy publikujemy w takim układzie, w jakim występują one w oryginale. Dla większej ich przejrzystości wprowadzono tylko liczby porząd-

²⁷ ANV, t. 143, k. 20.

²⁸ Tamże, k. 17-18v.

²⁹ Zob. przypis 12.

kowe: dekanatów w *Summariuszu* oraz parafii, filii, altarii itp. w *Status ecclesiarum*. Ponadto w *Status ecclesiarum* dodano podsumowanie danych poszczególnych rubryk. Pisownie nazw miejscowości pozostawiono nie zmienioną. Natomiast w rubryce dotyczącej prawa patronatu rozwiązano skróty nazwisk kolatorów. Obydwe tabele zaopatrzone w odpowiednie przypisy.

Summariusz dyzunitów, dyssydentów utriusque confessionis, karaimów, bohomolów i filipowców w diecezji wileńskiej znajdujących się w roku 1768 lustrowanych, oprócz parafii za kordonem rossyjskim pozostałych, spisany 1773 roku, 18 kwietnia.

Lp.	Dekanat	Razem	Dysydenci	Dysydenci		Tatarowie	Karaimowie	Bohomoly	Filipowcy
				Kalwini	Lutry				
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1	Wilno	771	71	46	191	463	-	-	-
2	Pobojsk	46	38	2	6	-	-	-	-
3	Oszmiana	138	-	26	15	97	-	-	-
4	Świr	25	-	-	17	8	-	-	-
5	Lida	34	-	7	15	12	-	-	-
6	Raduń	158	-	14	24	108	-	-	12
7	Wilkomierz	890	9	168	116	-	597	-	-
8	Kupiszki	5405	352	3296	1721	-	9	-	27
9	Brasław	250	33	-	201	16	-	-	-
10	Troki	496	15	5	8	307	115	27	19
11	Siemno	234	44	27	79	-	-	54	30
12	Grodno	458	45	98	315	-	-	-	-
13	Kowno	655	73	7	544	31	-	-	-
14	Olwita	686	-	36	313	337	-	-	-
15	Nowogródek	274	-	22	30	222	-	-	-
16	Stonim	264	-	56	91	102	-	-	15
17	Połock ¹	34	28	-	-	6	-	-	-
18	Różana	96	-	36	53	7	-	-	-
19	Wołkowysk	21	-	7	14	-	-	-	-
20	Witebsk ¹	2	2	-	-	-	-	-	-
21	Orsza ²	-	-	-	-	-	-	-	-
22	Mińsk	279	84	49	8	138	-	-	-
23	Radoszkowic[e]	98	-	25	8	65	-	-	-
24	Bobrujsk ¹	615	570	14	31	-	-	-	-
25	Augustów	22	-	5	17	-	-	-	-
26	Knyszyn	86	24	20	11	31	-	-	-
		12037	1388	3966	3828	1950	721	81	103

¹ Część dekanatu za kordonem.

² Cały dekanat za kordonem.

Status ecclesiarum et beneficiorum almae dioeceseos Vihensis summariam notitiam complectens sub auspiciatissimo regimine illustrissimi excellentissimi et reverendissimi domini domini Ignatii Jacobi ducis Massalski episcopi Vihensis Equitis Aquilae Albae ad seriem et ordinem redactus anno 1774 [ANV, t. 143, k. 6-15].

Lp.	Ecclesiae parochiales filiales. praepositurae hospitales altariae	Decanatus	Jus patronatus	Obligationem		Personae capaces sacramentorum	Ecclesiae		Dos et census annuus		Distat a Vilna miliarum	Za kordonem
				In septimanum	In annum		Muratae	Ligneae	Subditi	Floreni		
1.	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
1	Abele	Kupiski	Pietkiewicz	1		2827		+	13	836	25	
2	Anusyszki	Troki	Tyzenhaus			482		+		280	8	
3	Antolepty	Kupiski	.			564	+		85		18	
4	Augustow		Regium			2750		+	6	1138	35	
5	Babicze filia Mozyrens	Bobrujsk	.					+			83	
6	Bakarzew	Olwita	Chlewiński	4		1400		+	3	578	33	
7	Balbierzyski	Siemno	Chelchowski			945		+	27	657	15	
8	Barglow	Augustów	Regium			2450		+	2	610	37	
9	Bartniki	Olwita	Regium			4000		+	1	416	25	
10	Berezina	Bobrujsk	Regium			100		+	24	811	44	[+]
11	Belmont filia Braslawiensis	Braslaw	Hylzen			728	+			320	27	
12	Bersztany	Kowno	.					+			16	
13	Berzniki	Siemno	Regium			1047		+	13	305	25	
14	Bezdany filia Niemenczynensis	Wilno	.					+			4	
15	Białohrud	Lida	Radziwiłł	2		1200		+	2	260	13	

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
16	Białystok	Knyshyn	Branicki	12	16	3000	+	+	5	3900	37	
17	Altaria s. Rochi		Branicki	3			+			640		
18	Białynicze	Orsza	.			[1600] ¹	+			[60] ²	60	[+]
19	Bielica	Witebsk	.			320		+		[56] ³	56	[+]
20	Bielica	Lida	.			951		+			19	
21	Bieniakonie	Raduń	Episcopi	3		1611		+	22	1576	7	
22	Biesienkowicze	Witebsk	Oginski	2		894		+	8	1080	55	[+]
23	Birze	Kupiski	Radziwiłł	2		8394		+	4	940	28	[+]
24	Bobr	Witebsk	Oginski	2		162		+		1860	46	[+]
25	Bobroysk	[Bobrujsk]	Regium	1		840	+		196	5774	60	
26	Altaria		Episcopi	2	12					700		
27	Altaria		Episcopi	2	12					700		
28	Bohuszewicze	Bobrujsk	Zawisza			84		+		15	44	
29	Boliniki	Pobojsk	Regium			1300		+		1248	10	
30	Bopty	Kowno	Regium	3		574		+		500	17	
31	Borysow	Witebsk	Regium		12	582		+	14 ⁴	4812	40	
32	Braclaw	[Braclaw]	Regium			3329		+	55	416	25	
33	Brzostowica Major	Wołkowysk	Mniszek		13	1000	+		113	1820	30	
34	Brzostowica	Grodno	Stryński		3	545		+	5	110	28	
35	Brzozowa	Augustów	.								39	
36	Bychow	Orsza	.			350	+				77	[+]
37	Bystrzyca	Świr	Sufr.wil.			2500	+		17	320	7	
38	Butrymance	Kowno	Sufr.wil.	2				+		400	11	

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
39	Buywidzie	Świr	.					+				
40	Chodorowka	Knyszyn	Regium	1		4856		+	16	2187	5	
41	Chotcha	Mińsk	Gaiński	2		700		+	11	210	17	
42	Choroszcza	Knyszyn	.			4806	+				30	
43	Chotajewicze	Radoszkowice	.			510		+			28	
44	Chożow	Radoszkowice	Ogiński	2	2	139		+	13	167	17	
45	Cycyn filia Smorgonie	Oszmiana	.					+			13	
46	Cimkowicze	Bobrujsk	Radziwiłł	3		674		+	51	1786	33	
47	Cudzeniszki	Wilno	Episcopi	3		3222	+		54	10306	5	
48	Czabiszki filia Muśniki	Pobojsk	Massalski					+			8	
49	Czausze	Orsza	.			[150] ⁵		+			75	+
50	Czeraje	Witebsk	Sapieha	2		144		+	50	560	50	
51	Altaria		Episcopi	2						560		
52	Daniszew	Oszmiana	.					+			10	
53	Darewo	Stonim	Episcopi			890		+	27	600	30	
54	Daugieliszki	Brasław	Regium	3		3196		+	25	2624	18	
55	Daugi	Troki	Regium	3		1560		+	17	835	14	
56	Dauksze	Siemno	Regium			4500		+	24	901	25	
57	Daugiele filia Dusiaty	Kupiszki	.					+			22	
58	Dawidrodek	Bobrujsk	Radziwiłł	2		545		+	43	1360	55	
59	Dombrowna	Orsza	.	4		112		+			64	[+]

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
60	Dombrowa	Grodno	Regium			4772		+	43	1360	55	
61	Dereczyn	Różana	.			727	+				24	
62	Derewno	Mińsk	Radziwiłł			1500	+		13	160	24	
63	Dobrzyńtew	Augustów	Regium	2		1338		+	12	900	40	
64	Dochaszce	[Połock]	Episcopi	2		1300		+	14	345	30	
65	Dolistów Augu.	Augustów	Branicki	4		2030		+	5	894	46	
66	Dołhinow	Połock	Brzostowski	5	38	1500		+	14	1176	23	
67	Dorsuniszki	Kowno	Regium			2198		+	5	230	12	
68	Dowiany filia Krynicyzn	Kupiszki	.					+			27	
69	Druja	Brasław	Sapieha			6540	+		201	5676	32	[+]
70	Dryswiaty	Brasław	Regium	3		7623		+	33	1031	23	
71	Dubińki	Pobojsk	Radziwiłł			2000		+	2	560	7	
72	Dubicze	Raduń	Regium			100		+	9	339	14	
73	Dubrowiany	Radoszkowice	Marcinkie- wicz	2				+	4	400	22	
74	Dudy filia Iewensis	Raduń	Regium	1		2000		+	3	200	15	
75	Dukszy filia Meyszagała	Wilno	.					+			5	
76	Dunihowicze	Połock	Brzostowski	3	12	1500		+	22	538	24	
77	Dusiaty	Kupiszki	Plater	3		6634		+	38	1526	20	
78	Dworzec	Słonim	Zawisza	5	21	1000		+	35	310	21	
79	Dylewo	Lida	Kostrowicki			1200		+		700	15	
80	Dziewieniszki	Raduń	Regium			2000		+		140	9	

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
81	Dziewiaftow	Wilkomierz	Sorok			1340		+	13	310	11	
82	Dziszna	Pobock	Regium			1000		+	28	332	40	[+]
83	Dziembrow	Lida	Wawrzecki	2		800	+			840	20	
84	Eysymonty	Grodno	Eysmont	3	24	1326		+	4	3215	25	
85	Eyszyszki	Raduń	Regium			11000		+	25	1300	10	
86	Filipow	Olwita	Regium	4		1908		+	13	240	33	
87	Giedroycie	Pobojsk	Episcopi	3		2405		+	32	1946	6	
88	Gieguzyn	Kowno	Korff	4		597		+	8	737	10	
89	Giełwany	Pobojsk	.			450		+			8	
90	Gieranony	Raduń	Regium	14		1010	+		210	8200	10	
91	Gierwiały	Oszmiana	Episcopi	2		2200		+	8	150	9	
92	Głębokie	Pobock	Episcopi	1		1000	+		20	248	30	
93	Goniądz	Augustów	Regium	1	12	3784		+	26	1452		
94	Grauzyszki	Oszmiana	Komar	4		1500			6	150	8	
95	Grażyszki	Olwita	Regium	2		1250		+	23	1270	25	
96	Grodno	[Grodno]	Regium	4	4	4000	+		74	5225	25	
97	Hanuszyski	Kupiszki	Chomiński	1		788	+		1	600	26	
98	Hayno	Radoszkowice	Regium	3		1000		+	52	1507	29	
99	Hermaniszki	Raduń	Episcopi		24	1320		+	4	550	9	
100	Husk	Bobrujsk			300	200	+			790	48	[+]
101	Hniezno	Wolkowysk	Episcopi	2		464	+		4	32	27	
102	Hoduciszki	Braślav	Capituli	2		2200		+	43	646	16	
103	Homel	Bobrujsk	Regium	2		1670		+	120	4326	90	[+]
104	Horodzitow	Radoszkowice	Kozietlo	3	5	300		+	25	670	17	

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
105	Horodyszcze	Słonim	.			224	+				49	
106	Horodyszcze	Słonim	Episcopi	4	49	1739		+	14	600	24	
107	Horyhorki	Orsza	Sołhub	2		235		+	49	2990	70	[+]
108	Hoża	Grodno	Regium			3875		+	19	695	24	
109	Hruzdów	Radoszkowice	Sakowski	5		189		+	2	700	15	
110	Jałowka	Wołkowysk	Regium	2		1491		+	1	323	33	
111	Janówek	Ołwita	Pakosz	2		1220		+	12	886	34	
112	Janów	Knyszyn	Regium			1984		+		508	30	
113	Janów	Różana	.									
114	Jasionowka	Augustów	Kurzeniec	5	4	852	+		10	254	35	
115	Jeziorosy	Brasław	Episcopi	4	4	2013		+	20	1102	25	
116	Jeziory	Grodno	Regium			3000		+	1	347	22	
117	Jezno	Kowno	Pac	2		895	+		18	374	22	
118	Ikazn	Brasław	Burzyński	4		200		+	28	876	28	
119	Ilła	Radoszkowice	Sołhub	1		900		+	12	279	22	
120	Indura	Grodno	Ogiński	2		1800		+	68	870	28	
121	Inturki	Pobojsk	Regium		30	1227		+	6	128	9	
122	Iszkółdz	Nowogródek	Radziwiłł		12	570	+		13	1112	27	
123	Iszczolna	Lida	Wal	4		1480	+		16	273	18	
124	Jeleniewo	Ołwita	Regium					+				
125	Juzyty	Knyszyn	.	2		1115		+	3	216	19	
126	Iwie	Raduń	Ogiński	4		3000		+	20	420	14	
127	Iwienice	Mińsk	Sołhub	2		2103	+		20	520	20	
128	Kadzen	Orsza	Pociej			512		+			90	[+]

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
129	Kalinówka	Knyszyn	Regium		30	1360		+	12	1582	37	
130	Kalwarya	Olwita	Regium			3000		+	10	558	24	
131	Kamien	Mińsk	Judycki	2		1668		+	14	238	21	
132	Kamionka	Lida	Episcopi	2		820		+	18	80	24	
133	Kondzin	Grodno	.	1		600		+	11		25	
134	Karpiówka	Bobrujsk	Capituli	2		740		+		600	70	
135	Karpowice	Augustów	Karp	3		108		+	7	50	37	
136	Kietowiszki	Kowno	Pociej	3	8	1500		+	6	80	8	
137	Kiernow	Wilno	Regium			1067		+	9	240	6	
138	Kiemieszówka	Połock	Swirtun*			280		+		840	28	
139	Kieydany	Wiłkomierz	Radziwiłł	1	15	1000	+		6	576	17	
140	Kleck	Nowogródek	Radziwiłł	5		12650	+		25	1010	26	
141	Kniazycze	Orsza	.			153		+	16		60	[+]
142	Kniszyn	[Knyszyn]	Regium	2		2050		+	11	1680	40	
143	Kobylnik	Świr	Oskierko	1	12	2408		+	27	710	15	
144	Komaie	Świr	Sulistrowski			3000	+		38	336	17	
145	Komayki	Kupiszki	Pietkiewicz	2		2912		+	10	656	22	
146	Kopył filia	Bobrujsk	Radziwiłł	3		1500		+	95	3580	30	
147	Kopys	Orszana	Radziwiłł	2		65		+		1192	60	[+]
148	Korkozyski	Wilno	Episcopi	3		1450		+		400	7	
149	Kopciowski	Siemno	Massalski			450		+		424	25	
150	Kormiałow	Kowno	Regium			400		+	5	136	14	
151	Korycin	Knyszyn	Regium			4000		+	15	1127	34	
152	Korzen	Radoszkowice	Capituli	1		996		+	16	300	28	

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
153	Koscientewicze	Świr	.			842	+			400	20	
154	Kossow	Różana	Sapieha	4		253		+	49	420	32	
155	Koptyniani	Brasław	.			782		+			17	
156	Kowarsk	Wiłkomierz	Tyszkiewicz	4		1950		+	11	310	14	
157	Kowno	[Kowno]	Regium		5	5796	+		52	4423	14	
158	Koydanów	Mińsk	Radziwiłł	5		4250		+	3	1560	25	
159	Kozakiszki	Kowno	.			348		+			5	
160	Krakopol	Siemno	Regium			740		+		435	20	
161	Krasno	Siemno	Regium			654		+		465	25	
162	Krasne siolo	Radoszkowice	Regium	2		2000		+	22	1180	20	
163	Krasnobor	Grodno	Chreptowicz			1600		+	9	210	33	
164	Krewny	Knyszyn	Roemer	2		1736		+	7	356	23	
165	Krewo	Oszmiana	Regium			3200	+		23	450	11	
166	Kroszyn	Stonim	Radziwiłł			919		+	34	550	27	
167	Krynicyzn	Kupiszki	Episcopi	2		2742		+	12	864	26	
168	Krynki	Grodno	.	2		2000		+	14	440	30	
169	Krzemienica	Wolkowysk	.			2847	+		50		27	
170	Krzyczew	Orsza	.			1000		+	12	2240	85	[+]
171	Kublicze	Polock	Sielicki	4		1325		+	70	1797	38	
172	Kukuczski	Brasław	Episcopi			1700		+	16	212	15	
173	Kundzin	Grodno	.	1		600		+	11		29	
174	Kupiszki	[Kupiszki]	Regium	1		4099		+	12	260	?	
175	Kuznica	Grodno	.	2		1520		+		502	28	
176	Kwasowka	Grodno	Regium	2	12	300		+		402	25	

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
177	Kwetki	Kupiszki	.	1		230		+	2	420	28	
178	Lachowicze	Nowogródek	Massalski	5	12	3000	+		77	1200	31	
179	Lack	Lida	Episcopi	2		2000		+	30	1716	19	
180	Lebiedziejew	Radoszkowice	Radziwiłł	4		600		+	19	466	16	
181	Lepł	Połock	Episcopi			?		+	39	468	40	
182	Leypuny	Siemno	Massalski			833		+	4	401	20	
183	Lida	[Lida]	Regium	4	12	6000	+		50	606	12	
184	Lipniski	Raduń	Regium			2000	.	+	16	130	12	
185	Lipsk	Grodno	Regium			800		+	4	130	25	
186	Lipsk	Słonim	.			235		+			40	
187	Liszkowo	Troki	Michniewicz*	1		1720		+	7	152	18	
188	Lubow	Olwita	Regium			1376		+		460	25	
189	Ludwinów filia Łankieliszki	Olwita	Regium			2467		+	14	300	20	
190	Łachwa	Bobrujsk	Radziwiłł	2		45		+		1090	50	
191	Łabonary	Brasław	Episcopi	1		740		+	8	156	15	
192	Łabiszyn	Różana	.			480		+			45	
193	Łankieliszki	Olwita	Regium	2		1345		+	7	680	24	
194	Ławaryszki	Włino	Regium			1320		+	8	520	4	
195	Łazduny filia Subotniki	Raduń	.			1500		+			14	
196	Łohoyšk	Radoszkowice	Tyszkiewicz			600		+	12	420	30	
197	Łosk	Oszmiana	.			1000		+	6		12	
198	Łozdzieje	Siemno	Regium			2423		+	16	264	23	

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
199	Łukonnica	Różana	Sapieha	2		900		+	6	603	25	
200	Łukomla	Witebsk	Łukomski	2		478		+	9	340	50	[+]
201	Łunna	Wołkowysk	Regium			1708		+	3	117	25	
202	Łyngmiany	Brasław	Regium			1268		+	13	640	13	
203	Łyntupy	Świr	Brzostowski	2		2272		+	21	310	12	
204	Łyskow	Różana	.	5		800	+		5	60	30	
205	Małaty	Pobojsk	Episcopi			2800		+	4	240	10	
206	Małatycze	Orsza	.			400		+	30		83	[+]
207	Maryn Pole	Ołwita	.			328		+			21	
208	Marków	Radoszkowice	Regium			250		+			30	
209	Mazyki	Orsza	.			[1000] ⁶		+	4		15	[+]
210	Merecz	Troki	Regium	4	12	2586	+		32	1380	15	
211	Meyszagoła	Wilno	Regium			2035		+		72	29	
212	Miadzioł	Świr	Regium	3		700		+	28	800	18	
213	Michaliszki	Świr	.	6			+		76		9	
214	Mikotajewszczy- zna	Nowogródek	Radziwiłł	1		760	+		17	200	26	
215	Mikulín	Witebsk	.			382		+			72	[+]
216	Miedniki	Wilno	.	3		1500		+	2	560	4	
217	Miedzyrzecz	Różana	Grabowski	8	24	2053		+	39	772	27	
218	Minsk	[Minsk]	Regium	1		1597		+	82	2302	27	
219	Miory	Brasław	Mirski	2		765		+	38	759	36	
220	Miroslaw	Troki	Ważyński	2		780		+	1		16	
221	Mir	Nowogródek	Radziwiłł	2		1387	+		24	434	24	

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
222	Mohylow	Orsza	Regium			2345	+		75	1680	80	+
223	Motczadz	Słonim	Judycki*	2	12	568		+	16	180	25	
224	Mosty	Różana	Regium	2		1000		+	12	430	22	
225	Mozyr	Bobrujsk	Regium			745		+	19	629	80	
226	Mscibow	Wołkowysk	Regium	3		1356		+	53	1627	30	
227	Mscislaw	Orsza	.			1530	+				84	+
228	Musniki	Pobojsk	Episcopi	4	12	2233		+	15	1102	7	
229	Mysz	Słonim	Massalski			700		+	25	335	25	
230	Nacza	Raduń	Noniewicz*	4	4	2000		+	2	200	12	
231	Naliboki	Mińsk	Radziwiłł	2	2	1000		+	34	943	22	
232	Narwiliszki	Oszmiana	.			879		+			12	
233	Nidoki	Pobojsk	Micewski		12	1800	+		8	800	10	
234	Niechniewicze	Nowogródek	Radziwiłł	2		91		+		888	18	
235	Nieczcza	Lida	Bursym	2		1015		+	13	110	12	
236	Niedzwiedzice	Nowogródek	Episcopi			1500		+	35	170	32	
237	Niemenczyn	Wilno	Regium			2700		+	100	5421	3	
238	Niemonoycie	Troki	Regium			1120		+	5	180	14	
239	Nieporota	Witebsk	Mitkiewicz	2	12	200		+	3	400	53	+
240	Niestaniszk	Świr	Sanguszko	3		3000		+	21	1050	10	
241	Nieswirz	Nowogródek	Radziwiłł			2000	+		54	800	28	
242	Niewodnica	Knyszyn	Łyszczyński			604		+	6	576	37	
243	Nowodwor	Grodno	Regium		12	1500		+	19	288	28	
244	Nowogródek	[Nowogródek]	Episcopi	5		2000	+		18	2302	20	
245	Nowydwor	Lida	Episcopi	2	4	1560		+	4	280	7	

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
246	Obołce	Orsza	Episcopi	2		574		+	140	2656	55	[+]
247	Odelisk	Grodno	.			2711		+	2	450	30	
248	Olita	Troki	Regium	2		1954		+	45	3472	14	
249	Olkieniki	Troki	Regium	1	12	2678		+	18	890	9	
250	Olszany	Oszmiana	.			5742	+		42		10	
251	Olszewo	Różana	Odachowski	2		133		+	20	542	37	
252	Ołwita	[Ołwita]	Regium	3		2570		+	20	1165	25	
253	Omikszy	Wilkomierz	Regium	3		5000	+		80	5000	14	
254	Opiotoki	Wilkomierz	Szuksza	6		1640	+	+	6	1200	18	
255	Orsza	[Orsza]	.	1		[1542]	+		20	1600	60	+
256	Ossow	Lida	Radziwiłł	1	12	1008		+	6	1200	11	
257	Olkowize	Radoszkowice	Horain	3		660		+		1400	24	
258	Ostrowna	Witebsk	.			600		+			65	[+]
259	Ostrowiec	Oszmiana	.			3990		+	6		8	
260	Oszmiana	[Oszmiana]	Regium	3		4000	+				7	
261	Owanty	Pobojsk	Radziwiłł	4		1056		+	11	160	11	
262	Olechniszki	Świr	Woyna*	2		132		+	4	700	16	
263	Packow	Orsza	.			300		+			80	+
264	Parafianów	Połock	.	2		1306		+	8	70	26	
265	Petrykow	Bobrujsk	Chodkiewicz	6		236		+	49	549	60	
266	Pierszaje	Mińsk	Episcopi	1		1150		+	12	402	27	
267	Pilwiszki	Ołwita	Regium			1158		+		65	23	
268	Piwoszuny	Troki	.	4		1345		+	6		11	
269	Pobojsk	[Pobojsk]	Regium	4	12	1800		+	38	2116	10	

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
270	Podbrzezie	Wilno	Episcopi			1180		+	13	1320	4	
271	Podbirze	Kupiski	Dombrowski?	4		5204		+	5	1230	27	
272	Pogry	Wiłkomierz	Białożor	3	12	1819		+	13	829	16	
273	Pohost	Brasław	Burzyński	1		1022		+	20	892	26	
274	Pojewoje	Ołwita	Regium			1723		+	8	748	26	
275	Połock	[Połock]	.			2602	+				40	+
276	Połonka	Stonim	Episcopi	2	12	300		+		1330	24	
277	Pompiany	Wiłkomierz	.			950		+			23	
278	Ponedele	Kupiski	Chreptowicz	3		3179		+	6	427	24	
279	Poniemon	Kowno	Syruc			1000		+		2800	13	
280	Poniemun	Kupiski	.	7		4523		+	27	1310	25	
281	Poniewiez	Wiłkomierz	.			3000		+	5	220	20	
282	Poporcie	Kowno	Ordo Praed.			540	+				7	
283	Popiele	Knyszyn	Can. Reg. de Pen.			1452		+		160	27	
284	Porozow	Różana	Regium	6		3298		+	10	617	30	
285	Postawy	Świr	Tyzenhaus	2	2	1014		+	15	340	18	
286	Poswol	Knyszyn	Capituli	1		2503		+	9	596	25	
287	Preny	Kowno	Regium	3		2300		+	27	620	15	
288	Przerosl	Ołwita	Regium	4		2754		+	12	453	33	
289	Pofusie	Brasław	Missionarium	2		65		+	10	2030	15	
290	Buchowicze seu Błonie	Mińsk	.			420			6	350		
291	Punie	Troki	Regium			46		+	51	1300	12	

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
292	Puńsk	Siemno	Regium			4320		+	15	[3300] ⁸	25	
293	Raczk	Olwita	Pac	2		1159	+		10	455	36	
294	Radoszkowice	[Radoszkowice]	Regium	1		2380		+	40	980	22	
295	Radun	[Raduń]	Regium	3	12	3600		+	11	860	71	
296	Rakiszki	Kupiszki	Tyzenhaus	1		2757		+	7	886	22	
297	Rakow	Minisk	Sanguszko, Ordo Praed.	2		3000		+	16	560	22	
298	Rajgrad	Augustów	Regium	1		3000		+	18	1552	40	
299	Remigola	Wilkomierz	.			4000		+	9	166	17	
300	Repta	Wołkowysk	Massalski	2	32	2500		+	31	625	25	
301	Rogow	Wilkomierz	Straszewicz			1020		+	12	1164	16	
302	Rohotna	Stonim	Radziwiłł	5	12	1000		+	13	523	24	
303	Romanow	Orsza	Radziwiłł	2		[280] ⁹		+		1192	80	+
304	Ros	Wołkowysk	Potocki	4	24	451		+	10	1235	25	
305	Rozanna	[Różana]	Sapieha	4		400	+		117	1700	33	
306	Rozanka	Lida	Pac	3		1300	+		14	367	21	
307	Rudniki	Wilno	Episcopi			403		+	1	120	4	
308	Radomla	Orsza	Ordo Carmel.									+
309	Razno	Orsza	Ordo Praed.									+
310	Rumbowicze	Troki	Krzywkowski	2		958		+		700	14	
311	Rumszyski	Kowno	Regium	3		1000		+	13	883	11	
312	Rykonty	Wilno	Archidiakon wil.			832		+		300	5	

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
313	Rzeczyca	Bobrujsk	Ordo Praed.			100		+			80	[+]
314	Sereje	Siemno	Elektor brandenburski			3000	+		21	305	18	
315	Serwecz	Połock	Can. Reg.			1783					38	
316	Seyny	Siemno	Ordo Praed.			540	+				23	
317	Sidra	Grodno	Potocki			1013		+		408	28	
318	Siemno	Witebsk	Ord. s. Francisci			240	+				57	[+]
319	Siemno	Nowogródek	Wołodyjowski	3		178		+	8		18	
320	Siesiki	Wiłkomierz	Grotuz		40	1300	+		12	316	14	
321	Siemno	[Siemno]	Regium	3		1182	+		6	330	23	
322	Skiermiany	Pobojsk	Can. Reg. [de Pen.]	1	26	1600		+	5	400	12	
323	Skopiszki	Knyszyn	Episcopi	3		2715	+		7	700	25	
324	Skorule	Kowno	Skorulski			1205	+		8	40	12	
325	Stonim	[Stonim]	Regium			2000	+		60	150	28	
326	Smolany	Orsza	Ordo Praed.			[118] ¹⁰		+			56	+
327	Stuck	Pobojsk	Radziwiłł			680		+	140	8200	30	
328	Smotwy	Brasław	Can. Reg. [de Pen.]			2240			40	1420		
329	Smorgonie	Oszmiana	Radziwiłł	1	35	1744	+		29	401	12	
330	Snow	Nowogródek	Rdułtowski	6			+		10	300	27	
331	Sobotniki	Raduń	Radziwiłł	2		2500		+	3	740	11	
332	Sokolany	Grodno	Regium			1400		+	12	500	30	
333	Sokolka	Grodno	Regium			3470		+	10	200	30	

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
334	Soleczniki	Raduń	Chodkiewicz					+	3	250	6	
335	Soly	Oszmiana	Pozniak	1	12	1785		+	29	487	10	
336	Sofok	Brasław	Episcopi	1		5000		+	35	1800	20	
337	Sopockinie	Grodno	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
338	Starymiadzioł	Świr	Ordo Carmel.	-	-	700	+				18	
339	Stare Siolo	Orsza	Ogński			203		+	14	700	55	+
340	Stare Troki	Troki	Ordo S. Ben.	5		1054	+		6		4	
341	Starojelnia	Stonim	Chodkiewicz	3	59	500		+	48	600	21	
342	Stokliszki	Kowno	Regium			909		+	16	306	10	
343	Stoubee	Mińsk	Ord. Praed.	7		300	+		20	1000	25	
344	Strubnica	Wołkowysk	Komajewski*	2		2026		+	8	140	24	
345	Stwowlowicze	Stonim	.	10	50	405	+		15	230	25	
346	Subocz	Kupiszki	Regium			565		+	7	220	20	
347	Sumiliszki	Kowno	Regium		12	1800		+	12	240	7	
348	Surwiliszki	Oszmiana	.	1		550		+	7		10	
349	Suwałki	Ołwita	Kameduli			3978		+		608	30	
350	Swiadoscie	Kupiszki	Radziwiłł	1	39	3858		+	30	2501	18	[+]
351	Swierzno	Nowogródek	Radziwiłł			993	+			800	26	
352	Śwete Jeziora	Siemno	Tyszkiewicz			320		+	3	114	16	
353	Swienciany	Brasław	.			1800		+	11	835	12	
354	Swiranki	Świr	Episcopi	1		1050		+		485	12	
355	Swir	{Swir}	Świrscy* Chominscy	6	12	6000	+		81	4453	12	
356	Switocz	Wołkowysk	Tyszkiewicz	5		618		+	3	1680	30	

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
357	Swojatyce	Nowogródek	Obuchowicz	3		1530		+	9	35	29	
358	Szaty	Wiłkomierz	Eppi	1	40	2000		+	17	1400	15	
359	Szczuczyn	Lida	Scholarum Pijarum			2540		+			20	
360	Szeszole	Pobojsk	Episcopi	1	12	1230		+	12	900	9	
361	Szkłów	Orszana	Ordo Praed.	3		570		+	50	1780	62	+
362	Szumsk	Wilno	Ordo Praed.	22	18	637	+		42		5	
363	Szydłowicze	Wółkowysek	Moniales S.Ben.	2		2000		+	18	101	26	
364	Szyrwinty	Pobojsk	Episcopi	1	12	1666		+	7	330	7	
365	Tauroginy	Brasław	Episcopi			2316		+	17	395	15	
366	Toloczyn	Orsza	Sanguszko			515		+	38	204	50	+
367	Traby	Oszmiana	Regium	4	18	1500		+	45	602	12	
368	Traszkuny	Wiłkomierz	Ordo S. Fran. Bernardini			650	+				15	
369	Trokiele	Raduń	.			2000		+	12	80	10	
370	Troupie	Wiłkomierz	Frąckiewicz			1550		+	4	320	15	
371	Troki	[Troki]	Regium	9	12	2302	+		742	38424	4	
372	Trzciana	Augustów	.			3588		+	15	666	40	
373	Turgiele	Wilno	Episcopi	3	15	4000		+	18	929	4	
374	Turosn	Knyszyn	Zaleski			816			4	266	40	
375	Twerez	Brasław	Can. Reg. [de Pen.]	6		2000		+	15	1700	20	
376	Uciana	Kupiszki	Strutyński		4	4330		+	28	3030	15	
377	Udryja	Siermo	Regium			1916		+	12	329	15	

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
399	Ecclesia Zarzecensis [Wilno]		Can. Reg. [de Pen.] ¹²	5		636	+			1660		
400	Ecclesia s. Nicodemi		Capitulare	2		600	+			1400		
401	Altaria Eppi		.	2						700		
402	Altaria Kizmeniciorum		.	1						280		
403	Ecclesia s. Petri in Antocol		Can. Reg. [Lat.]			2838	+					
404	Hospitale Rochitarum		.							6020		

		Jus patronatus	Jus collatoris	In septimanam obligationes	In annum obligationes	Subditi	Floreni
405	Praepositura altariae Praepositura Hospitalis sancti Rochi		Episcopale			3	1200
406	Praepositura Hospitalis Smae Trinitatis Castri Wilnensis	-	-	-	-	-	1300
407	Praepositura Hospitalis s. Mariae Magdalenae	-	Capitulare	2	-	-	780
408	Capellania apud Sorores Charitatis	-	-	-	-	-	300
409	Capellania apud moniales Visitacionis B. V. Mariae	-	-	3	-	-	380
410	Capellania apud moniales discalceatas	-	-	4	-	-	400

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
378	Upniki	Pobojsk	Potrowicz			730		+	7	432	12	13
379	Urdomina	Siemno	Turczynowicz	3		1050	+		8	1280	25	
380	Uzspole	Knyszyn	Episcopi	1	8	4587		+	5	1055	19	
381	Uzda	Mińsk	Zawisza	1		1213		+	13	310	30	[+]
382	Użość	Kowno	Pac	2		910		+	6	260	10	
383	Uja	Witebsk	Ordo Praed.			[125] ¹¹		+			56	+
384	Wasiliszki	Lida	Regium	3	36	3045		+	8	806	16	
385	Wawierka	Lida	Kostrowicki			2345		+	8	1014	15	
386	Wędziągoła	Kowno	Kunicki*			1975		+	7	970	15	
387	Werki	Wilno	Ordo Praed.	15		2300	+				1	
388	Widzeniszki	Pobojsk	Can. Reg. [de Pen.]	4		3000	+		132	7860	5	
389	Widze	Brasław	Episcopi	4		5342		+	34	4042	20	
390	Wiesieje	Siemno	Massalski	2		1480		+		555	20	
391	Wilno	[Wilno]	.	14	32	11420	+		22	4327		
392	Altaria		Ogriski	7						840		
393	Altaria		.	4						400		
394	Probstwo in Capella sub tit. S. Corporis		Civitas Vilno	4						734		
395	Ecclesia s. Stephani		Civitas Vilno	1		1512	+			3512		
396	Altaria capitulare [s]		.	4						1400		
397	Altaria episcopi		.	2						240		
398	Altaria Bucynsciorum		.	3						840		

Beneficia in ecclesia cathedrali reperibilia									
	Praepositurae, altariae, mansionariae	Jus patronatus seu collationis	possesores moderni	In septi- manum obligatio- nes	In annum obligatio- nes	Subditi	Floreni		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	
411	Praepositura Sanctissimae Trinitatis	Capitulare	Chmielowski	3	-	-	780		
412	Praepositura Nominis Mariae	Episcopale	Bukaty	7	24	-	1640		
413	Praepositura s. Casimiri	Regium	Tyszkiewicz	7	-	184	22700		
414	Praepositura Woynianensis	Capitulare	Łopaciński	7	-	178	23700		
415	Praepositura s. Annae	Radziwiłł	Zienkiewicz	5	-	100	63200		
416	Praepositura Giezygłowiensis		Karp. Off.	5	-	48	3100		
417	Praepositura Jasnicyana	Capitulare	Prozor	1	-	19	1500		
418	Praepositura Wólfowiana	Radziwiłł	Zawadzki	14	-	-	2310		
419	Praepositura Coll. Ememerit.	Episcopale	Siestrzencewicz	-	1180	-	10420		
420	Altaria Zienkoviciana	Eppi	vacat	4	-	-	1750		
421	Altaria Sapieharna	Sapieharum	Siestrzencewicz	4	-	-	1400		
422	Altaria Rodkiewiciana	Capitulare	Wirpsza	3	-	-	700		
423	Altaria Jaskołodowiana	Capitulare	Grudziński	3	-	-	840		
424	Altaria Kołontowiana	Kołontaj	Sierman	3	-	-	840		
425	Altaria Brzostowsciana	Brzostowski	Dombrowski	2	-	-	288		
426	Altaria s. J. Nepomuceni	Capitulare	Przeczyszewski	3	-	-	440		
427	Altaria Rakowiana	Capitulare	Wańkiewicz	6	-	-	700		
428	Altaria Łopacinciana	Capitulare	Chomiński	4	-	-	1400		
429	Altaria Smae Trinitatis	Capitulare	Dombrowski	3	-	-	875		

1	2	3	4	5	6	7	8	9
430	Altaria Montisiana	Sapieharum	Giedroyc	3	-	-	1400	
431	Altaria Nieborsciana	Capitulare	Vicarius cathedralis	4	-	-	200	
432	Altaria Wołowiciana	Wofłowiciorum	Wołowicz	4	-	-	840	
433	Altaria Jagiellona	Capitulare	Markowski	3	-	-	465	
434	Altaria Szczytoniana	Capitulare	Vicarius cathedralis	3	-	-	148	
435	Altaria Pacowiana	Pacorum	vicarius	2	-	-	350	
436	Altaria Kopeciana	Capitulare	Patres Plari	1	-	-	280	
437	Altaria Alginiana	Capitulare	Vicarius cathedralis	-	-	-	154	
438	Altaria S. Crucis	Oginciorum	Howald	4	-	-	700	
439	Altaria Gastoldana	Collationis liberi	vacat	7	-	-	2500	
440	Altaria Szelingana	Episcopi	Vicarii cathedralis	1	-	-	150	
441	Altaria Rombaltioviana	capitulare	Vicarii cathedralis	1	-	-	117	
442	Altaria Zabłociana	Capitulare	Vicarii cathedralis	4	-	-	180	
443	Altaria s. Pauli	Capitulare	Miłosz	3	-	-	300	
444	Altaria Żalisciana	Capitulare	Stałkowski	2	-	-	200	
445	Altaria Naperkowszciana	Capitulare	Vicarii cathedralis	2	12	-	350	
446	Altaria Zabinszciana	Capitulare	Vicarii cathedralis	7	-	-	570	
447	Altaria Janscise Episcopi mansionariis totidemque cursistis et psalteristis	Episcopale	Vicarii cathedralis					
448	Altaria Kołłowiciana	Capitulare	Pankowski	1	-	-	272	
449	Altaria Mogilniciana	Capitulare	Misiewicz	1	-	-	105	
450	Altaria Kozłowiciana Suchodolsciana et Szulsciana	Capitulare	Vicarii Cathedralis	2	-	-	210	

Lp.	Ecclesiae parochiales et altariae	Decanatus	Jus patronatus	Sub regiminae religioso- rum	In septi manum obligationes	Inn annum obliga- tiones	Personae capaces sacramen- torum	Ecclesiae		Subditi	Floreni	Distat a Wilna	Za kordo- nem
								Murata	Lignea				
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
451	Wilkowizki	Olwita	Regium				4000		+	21	845	25	
452	Wilkomierz	[Wilkomierz]	Regium		2	24	2000		+	44	1090	11	
453	Wiszniew	Minsk	Chreptowicz	-	12	2	1018	+		41	3382	13	
454	Altaria	-	Chreptowicz	-	2		-	-	-	7	100		
455	Altaria	-	Sawaniensis	-	3	2	-	-	-	2	700		
456	Wisztyniec	Olwita	Episcopi	-	-	-	1000		+	5	660	30	
457	Witebsk	[Witebsk]	Capitulare	-	6	-	[5184] ¹³	+		-	3000	60	+
458	Altaria	-	-	-	2	-	-	-	-	-	600		+
459	Wiżuny	Kupiszki	Radziwiłł	-	2	4	-	+		27	3244	29	
460	Wiżany	Olwita	Regium	-	1	-	149		+	2	250	25	
461	Oboliniki	Kupiszki	Regium	-	2	-	4728		+	44	3850	22	
462	Wołkołaty	Połock	Brzostowski	-	3	24	1530		+	21	236	25	
463	Altaria Brzostowsiarum	-	-		2	-	-	-	-	-	700	-	
464	Wołkowysk	-	Regium	-	-	-	2500		+	44	1030	27	
465	Altaria	-	Episcopi	-	2	-	-	-	-	-	630		
466	Wołpa	Wołkowysk	Regium	-	23	-	600	-	-	120	3000	30	
467	Altaria Koszczycowiana		-	-	3	-	750	-	-	-	750		
468	Altaria	Capitulare	-	-	1	12	-	-	-	7			
469	Wołma	Minsk	Ogiński	-	3	-	6000		+	11	487	22	

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
470	Worczkow	Orsza	Poniatowski	-	3	-	200		+	11	712	90	+
471	Wormiany	Oszmiana	Abramowicz	-	2	-	1500		+	13	350	7	
472	Woystom	Świr	Burzyński	-	10	12	2883		+	73	2832	15	
473	Wsielub	[Nowogródek]	Pociej	-	2	-	885	+		35	540	16	
474	Wysoki Dwór	Kowno	Ordo Praed.	-	-		2340	+		-	-	8	
475	Wysoki Dwór filia Ponedelensis	Kupiski	-	-	-		-		+	-	-	26	
476	Wodokty filia Ponedelensis ¹⁴	Wilkomierz	-	-	-		-		+	-	400	23	
477	Zablocie	Lida	Dłuski	-	1	-	3000		+	2	50	55	
478	Zabłudow	Knyszyn	Radziwiłł	-	-	-	4320		+	8	650	37	
479	Zabrzezie	Mińsk	Komar	-	3	3	600		+	13	280	13	
480	Zadziewie	Świr	sufr. wil.	-	-	-	1505		+	27	178	18	
481	Zadzaje	Stonim	Episcopi	-	3	-	834		+	6	70	24	
482	Zadoroże	Połock	Regium	-	-	-	600		+	35	400	34	
483	Zalesie	Grodno	Monialium S. Francisci	-	-	-	1045	+		2	170	27	
484	Zasław	Radoszkowice	-	-	1	-	800		+	33	500	24	
485	Zdzienciół	Stonim	Radziwiłł	-	7	24	2300	+		38	788	20	
486	Zelwa	Różana	Sapieha	-	3	-	549		+	33	1412	27	
487	Zeymy	Wilkomierz	Medeksz	-	-	12	1775		+	13	366	14	
488	Ziembin	Radoszkowice	-	Ordo Praed.	3	12	1300	-	-	-	740	32	[+]
489	Zmuidki	Pobojsk	-	-	-	-	1300		+	9	280	12	
490	Zodziki	Świr	-	-	3	-	1970	+		13	220	12	

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
491	Zofudek	Lida	Frąckiewicz	-	3	12	4560		+	8	2360	18	
492	Zosle	Kowno	Regium	-	-	-	2000		+	13	367	9	
493	Zaprawy	Oszmiana	Radziwiłł	-	1	-	1300		+	2	300	8	
494	Żurowice	Pobojsk	Can. Reg. [Lat.]	-	-	-	254	+		-	-	62	+
495	Zyrmuny	Lida	Radziwiłł	-	9	12	2500 ¹⁵		+	21 ¹⁶	1406 ¹⁷	10	
496	Zyżmory	Kowno	Radziwiłł	-	1	-	2071		+	9	820	8	
			[Razem]	[960]	[2826]	[708 685]	[93]	[325]	[9048]	[468 851]			

[+] ustalenia nasze na podstawie *Beneficia curata*, ANV, t. 136, k. 213.

* lekcja niepewna.

¹ W *Status ecclesiarum*, ANV, t. 143, k. 6v – Białyńcize, pomyłkowo: 160. Poprawiono na 1600 – *Beneficia curata*, ANV, t. 136, k. 213.
² ANV, t. 143, k. 17.

³ Tamże.

⁴ W *Status ecclesiarum* liczba poprawiona, w wykazie parafii: *Parochiae etc. Vilnenses* (ANV, t. 143, k. 17) wyrażnie: 14.

⁵ ANV, t. 143, k. 7 – Crausze – jest 120, powinno być 150 (ANV, t. 136, k. 213).

⁶ ANV, t. 143, k. 9v – Mazyki – jest pomyłkowo 100, poprawiono na 1000 (ANV, t. 136, k. 213).

⁷ ANV, t. 143, k. 10v – Orsza – jest 1500, poprawiono na 1542 (ANV, t. 136, k. 213).

⁸ ANV, t. 143, k. 11 – Puńsk – jest 330, poprawiono na 3300 (ANV, t. 143, k. 18).

⁹ ANV, t. 143, k. 11 – Romanów – jest 28, powinno być 280 (ANV, t. 136, k. 213).

¹⁰ ANV, t. 143, k. 11v – Smolany – jest 100, powinno być 118 (ANV, t. 136, k. 213).

¹¹ ANV, t. 143, k. 12v – Uja – jest 112, powinno być 125 (ANV, t. 136, k. 213).

¹² Tak w wykazie: *Parochiae etc. Vilnenses* (ANV, t. 143, k. 19).

¹³ ANV, t. 143, k. 14v – Witebsk – jest 5000, powinno być 5184 (ANV, t. 136, k. 213).

¹⁴ Prawdopodobnie pomyłka. Powinno być „Poniewieziensis”. Zob. Litak, *Kościół łaciński*, s. 332.

¹⁵ W rękopisie poprawione, lekcja niepewna.

¹⁶ W rękopisie poprawione, lekcja niepewna.

¹⁷ W rękopisie poprawione, lekcja niepewna.

**DAS STATISTISCHE VERZEICHNIS
UND BENEFIZIUM DER DIÖZESE WILNA
AUS DER ZWEITEN HÄLFTE DES XVIII. JHS.**

ZUSAMMENFASSUNG

Unter verschiedenen von Ignacy Jakub Massalski, dem Bischof von Wilna, an die Warschauer Nunziatur geschickten statistischen Verzeichnissen sind zwei von besonderer Bedeutung: das 1773 – jedoch nach dem Zustand von 1768 – angefertigte *Summariusz dyzunitów, dyssysentów [...]* und *Status ecclesiarum et beneficiorum almae dioecesis Vilmensis [...]* von 1774. *Summariusz* umfaßt das verkleinerte Gebiet von der Diözese Wilna nach der ersten Teilung Polens (1772). *Status* umfaßt dagegen die ganze Diözese mit ihrem infolge der ersten Teilung von Rußland annektierten nordöstlichen Teil. *Summariusz* gibt statistische Angaben an, welche Nichtunierte, also Angehörige der russisch-orthodoxen Kirche und Protestanten (Kalvinisten und Lutheraner), Tataren (Anhänger des Islams), Karaiten und russisch-orthodoxe Sekten (sog. „Bohomoty“ und „Philipponen“) betreffen. *Status* berücksichtigt dagegen eine Reihe von die Diözese Wilna betreffenden statistischen Angaben, wie das Verzeichnis der Pfarreien und mancher Filialkirchen, Wertschätzungen der Einkommen einzelner Benefizien, das Patronatsrecht ihnen gegenüber, und vor allem die Erwachsenen dieser Diözese (*capaces sacramentorum*).

Beide Verzeichnisse lassen viel zu wünschen übrig hinsichtlich ihrer Genauigkeit – vor allem, wenn es um die Bevölkerung geht. Dennoch können sie, durch andere Quellen ergänzt, einen Ausgangspunkt bilden für die Untersuchungen zur Besiedlung der Diözese Wilna in der zweiten Hälfte des XVIII. Jahrhunderts.

Übersetzt von Jolanta Janoszczuk